

IN MEMORIAM

Dr. Milovan Gavazzi

18. siječnja 1992. završio je svoj plodan ovozemaljski život veliki hrvatski etnolog dr. Milan Gavazzi u svojoj 97. godini života (rođen je 1895. u Gospiću). Proučavao je kulturu Hrvata i naroda jugoistočne Europe a rezultate svojih istraživanja objavljivao je u raznim svjetskim časopisima. Bio je i etnomuzikolog te suradnik i ovog našeg jedinog časopisa za crkvenu glazbu. Zato objavljujemo ovaj nekrolog uvaženog hrvatskog muzikologa, dr. Lovre Županića.

Upozoravamo čitatelje na njegova dva eminentna djela koja su, obnovljena, ponovno tiskana prošlih godina: Godina dana hrvatskih narodnih običaja i Baština hrvatskoga sela u kojem će naći i takve oblike kulture hrvatskog naroda koji više ni ne žive niti se spominju u puku.

In memoriam velikom znanstveniku*

Normalno je očekivati da u djelovanju etnologa u potpunosti posvećenom proučavanju svih oblika narodnog života i stvaralaštva najprije Hrvata a onda ostalih južnih Slavena, i glazbena umjetnost nađe svoje mjesto. Ali kad ona gotovo omeđi to djelovanje pa se u cijelosti potvrdi sa 41 manjim ili većim radom, onda spomenuta činjenica tu umjetnost nužno pomiče s usputnog mjesta na ono istaknutije. Kada pak sadržajnost tih radova uz neminovnu etnomuzikološku problematiku dotakne i muzikološku pa i glazbeno-publicističku a u nekim slučajevima rezultira vrlo važnim podacima – onda ta činjenica istu umjetnost stavlja u gotovo ravnopravan odnošaj s temeljnom preokupacijom dotičnog etnologa. Ujedno traži i objašnjenje tog svojevrsnog fenomena.

1. Sve što je rečeno odnosi se na znanstveno-spisateljsko djelovanje pok. Milovana Gavazzija. Na glazbenom području neobično bremenito važnošću i značenjem u vrijeme kada se očitovalo, ono i danas s nekoliko iznimnih radova stoji ne samo kao dokaz izrazito znanstvenog nerva nego i (nažalost) nenasljedovani putokaz u vrlo primamljivo a neiscrpno područje križanja domaće etnomuzikološke i muzikološke problematike starijeg datuma. Pri tome se misli na tri nezaobilazna rada s dokazima utjecaja narodnog melosa kajkavskoga govornog područja na monumentalni zbornik *Cithara octochorda* te na fundamentalni rad *Muzika starohrvatskih crkvenih prikazanja* s transkripcijom dvaju napjeva, neumatski zapisanih 1564. u nešto ranijem mlađem *Tkonskom zborniku* iz 1556. godine.

2. Glazbena tematika u koju se Gavazzi-etnolog bio upustio zahtijevala je mnogo: u prvom redu posjedovanje temeljite glazbene kulture s primjerenom snalažljivošću u staroj glazbenoj grafiji, zatim jednako dobro poznavanje posebice hrvatskoga glazbenog melosa odnosno zbirki u kojima se nalaze potrebni primjeri, konačno umijeće da se dobiveni rezultati izlože na sustavan i pregledan način.

Dr. Milovan Gavazzi

Što se tiče prvog zahtjeva, Gavazzi mu je udovoljio: pohađao je, naime, školu *Narodnog zem. glazbenog zavoda* i u njoj učio flautu, pozaunu i timpane. Ujedno je intenzivno muzicirao sa svojim prijateljima braćom Mandl. Drugi je zahtjev ispunio detaljnim upoznavanjem kako opsežne Kuhačeve tetraloške zbirke *Južno-slovenske narodne popievke* tako i zbirke napjeva ostalih naših te inih slavenskih naroda. Stupanj opće naobrazbe Gavazzija-čovjeka bio je toliki da ga je bilo lako disciplinirano svoditi u smišljeno korito jasne razložitosti.

Gavazzi, dakle, glazbenoj tematici nije pristupio nepripravan. Promišljeno je ocijenio svoje mogućnosti i sposobnosti i dao se na posao koji je hrvatskoj glazbenoj znanosti, osobito nekim priložima, otvorio obzorja problematice od velike važnosti za glazbenu kulturu kako sjeverne tako i južne Hrvatske.

3. U vrijeme kada s javio (1919.) pa do početka II. svjetskog rata djelovao na područjima etnomuzikologije, muzikologije i glazbene publicistike (s račvanjem posljednje discipline na tzv. pravu publicistiku, glazbenu kritiku i recenzistiku), Gavazzi u Hrvatskoj nije bio sam. Usporedno s njim, više ili manje intenzivno, sličnim se poslom bavio lijepi broj osoba; jedni (poput Z. Špoljara, Fr. Pokaza, M. Langa) melografiranjem, drugi (poput V. Žganca, A. Dobronića, I. Matetića-Ronjgova) etnomuzikološkom znanošću. Kvalificirano je, s doktoratom iz etnomuzikologije (onda nazvane "filozofije"!) djelovao jedino B. Širola. Gavazzi je u spomenuto društvo ušao (prividno) kao "samozvanik" (bez oficijelne "visoke"

glazbene diplome) ali se samoučkim radom razvio u glazbenog stručnjaka zamjerna i pozudana znanja. Bez obzira na tu činjenicu on je do dana današnjega za neke glazbene faktotume bio i ostao, rečeno je, "samozvanik" (autsajder).

4. U preko polstoljetnom glazbeno-spisateljskom djelovanju M. Gavazzija jasno se razabiru dva nejednako trajajuća razdoblja: prvo od 1919. do 1937. ("međuratno") i drugo od 1957. do (uglavnom) 1976. godine. Prvo je – uz ostale oblike Gavazzijeva djelovanja – na glazbenom području ispunjeno više-manje svim navedenim vrstama, s izrazitom dominacijom one publicističko-recenzentskog karaktera i vrlo je plodno (34 priloga); drugo je ekskluzivno znanstveno i svedeno je na svega 7 (6) radova te na suradništvo i pisanje uvodnog teksta u slučaju publikacije *Tradicijska narodna glazbala Jugoslavije*. Između njih nalazio se blok od 20 godina gotovo potpune šutnje na tom planu, kojoj se uzroci mogu naći u Gavazzijevu izvršavanju dužnosti kojima je kao sveučilišni profesor i priznati etnolog bio obvezatan udovoljavati.

Takva je slika djelovanja Gavazzija-etnomuzikologa u naznačenom vremenskom rasponu.

5. Premda pišući pretežno o glazbenoj problematici vezanoj uz narodno glazbeno stvaralaštvo, Gavazzi je u svojim priložima nužno ostavio i dokaze svog ne samo shvaćanja nego i doživljavanja tonske umjetnosti u svojoj njezinoj kompleksnosti. Zbog toga se isplati najprije pogledati bibliografiju njegova glazbeničkog spisateljstva (41 jedinica!), a potom bar pregledati svojedobno objavljenu knjigu s većinom tih priloga koja danas stoji kao izvanredan označavatelj Gavazzijeve itekako čvrste i opravdane interpoliranosti u tijekove naše (ne samo hrvatske!) glazbene kulture.

Spomenuta interpoliranost je trovrstne naravi:

a) Najpotpunija se čini na području etnomuzikologije, i to posebice što se tiče rezultata Gavazzijevih proučavanja narodnih glazbala južnoslavenskih naroda. Očituje se ne samo s bibliografske već i s prakticističke strane, o čemu svjedoči već spomenuta publikacija *Tradicijska narodna glazbala Jugoslavije*.

b) Gotovo isključivo je bibliografske naravi s vrlo skromnom prakticističkom primjenom, i to u najnovije vrijeme, što se tiče rezultata iz ona tri priloga etnomuzikološkog karaktera koji se odnose na dokazivanje odraza narodnog melosa sjeverne Hrvatske na CO.

c) Isključivo je bibliografskog karaktera u onom jedinom slučaju potpuno muzikološke naravi (*Muzika starohrvatskih crkvenih prikazanja*).

Razlozi takvoj, u osnovi vrlo skromnoj, interpoliranosti čini se da prvenstveno leže u nepoznavanju odgovarajućih

tekstova (još uvijek – i nakon objavljivanja spomenute knjige s Gavazzijevim radovima s područja glazbe!). A ta knjiga – kako je bio poželio njezin priređivač – trebala je i treba (makar i post festum):

- dovesti do jedinstvenog stručno-glazbenog označavanja Gavazzija kao glazbenog radnika od onoga koji se dosad (recimo) javlja u varijantnim oblicima ("uža specijalnost muzička etnografija – muzikolog);
- uvesti Gavazzija u povijest hrvatske glazbe uz, recimo, ime V. Žganca.

Time bi se ispravila ne samo jedna očita i dugotrajajuća nepravda nego i odalo nužno priznanje etnomuzikološko-muzikološkim rezultatima za hrvatsku glazbenu znanost zaslužnog premda i "samozvanog" glazbenog trudenika Milovana Gavazzija.

Ali, bez obzira na moguće ispunjenje ili neispunjenje toga, moja malenkost usuđuje se uzurpirati pravo da u ime hrvatskih glazbenika i svoje osobno etnomuzikologu dr. M. Gavazziju oda puno priznanje i izradi vječnu pohvalnost za izdašan prinos hrv. glazbenoj znanosti njegova vremena i pro futuro.

L. Županović

* Ulomeci iz studije potpisanoga o etnomuzikologiji M. G. (iz 1975.) pročitni na komemoraciji 04. 02. 1992. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Napustio nas je odličan kulturni stručnjak i čovjek

Mirko Petravić

Kada smo 12. studenog ove godine doznali tužnu vijest da nas je napustio naš prijatelj i veliki kulturni suradnik profesor *Mirko Petravić* nismo mogli povjerovati da više nikada nećemo moći razgovarati o kulturnim problemima s kojima je i on tijekom svojeg života bio duboko pozvezan. Pišući ovaj nesretni nekrolog neminovno je reći da je kolega Petravić rođen 4. studenog 1924. godine u Zagrebu gdje je u Osnovnoj školi na Svetom Duhu završio i osnovno školovanje. Polazio je Drugu mušku klasičnu gimnaziju koja mu je dala znanja klasičnih jezika i literature što će mu kasnije uvijek dobro doći ili u javnim nastupima u kulturnim institucijama ili prilikom kreiranja tekstova koje je objavljivao. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu upisuje i diplomira hrvatski jezik s književnošću i dobiva titulu filologa. Njegovo kulturno djelovanje je bilo mnogostruko. Kulturni radnici i umjetnici Zagreba su ga poznavali kao spretnog i kultiviranog voditelja centara narodnih sveučilišta na Trešnjevki, u Dubravi i u Sesvetama. Znao je uvijek načiniti uvod prije nastupa pojedinog umjetnika (jer je pratio rad pojedinoga glazbenog ili dramskog umjetnika) i predstaviti ga publici koja je voljela koji puta čuti i njegove vesele prim-